

להבות אש קודש

לקט מתורתם של קדושי ושרידי השואה מוכות

הידור המצוות הידור הנפש¹

בימים אלו בהם אנו מקיימים את המצוות באהבה ובשמחה, הישיבה בסוכה ונטיילת ארבעת המינים, ורוצים ומשתדלים ששמחת המצוות המיוחדות והזמניות תשפיע ותקרין למצוות ה'תמידיות' ה'רגילות' כמו תפילה ולמוד התורה. הרי גם מהדרים אנו במצוות לקיימם, וסוגיות הלכתיות של הידור מצוה עולות בשירת תורה לעיסוק בשיעורי ההידור, צורתן וכו'. בספר **שעורי דעת** מאמרו של הרב **אברהם יצחק בלוך** זצ"ל הי"ד (בנו של הרב **יוסף בלוך** זצ"ל ראש ישיבת טלז) מוצאים אנו סוגיית 'הידור הנפש' וכך כתב במאמרו **תפארת החיים**:

חיים שיש בהם תפארת והידור משפיעים על הנפש להביאה לשלימות והתאמה בכוחותיה. לעומת זה, מי שבנפשו שוכנת השלימות וההתאמה יאהב ויחפוץ שיהיו עניניו ביופי ובהידור לתפארת חייו. סיבת הדבר נעוצה בכך שבכל ענין רוחני או גשמי, היופי שבו הוא מצד התאמת כל הפרטים הטבעיים בו לשלימות אחת. ולכן בד בבד הוא כמו שהיופי וההידור בעניניו של האדם משפיעים על נפשו פנימה להתאמה ולשלימות, כן הוא מאידך גיסא – מי שיש בו התאמה ושלימות יחפוץ שיהיו עניניו ביופי ובהידור...

אך כשבא האדם לרומם את חייו במעלה זו, ליפות ולהדר את כל עניניו הסובבים אותו, עלול הוא לנמול מנקודת האמת, וגדול החשש שיחליף את מעלת הנפש במגמת השק נועם החושים. ולכן ברצוננו להשיג מעלה זו, עיקר ההנהגה של יופי והידור תהא בעניני המצוות, דהיינו שיהיו מעשי המצוות הנעשים על ידינו עשויים ביופי ובהידור, וכדרשת חז"ל (שבת קל"ג ע"ב) תניא 'זה אלי ואנוהו' התנאה לפניו במצוות, עשה לפניו סוכה נאה, לולב נאה וכו'. והנה מלבד מה שהורנו חז"ל בזה שצריכים המצוות עצמן להיות נאות, דהיינו סוכה נאה, לולב נאה וכן הלאה.

עוד לימדנו בזה שגם אתה עצמך תתנאה במצוות, שבעשות האדם מצוה נאה אף הוא עצמו מתנאה ומתעלה. והביאור בזה כי הארת השלימות והרוממות שתאיר בו מהני וההידור שבמצוותיו תתפשט שיתרוממו עמהם שאר עניני חייו. כך יהיה כל כולו 'תוכו ובראו' – נאה' וישפיעו מעשיו עליו שכל חייו וכוחות נפשו יהיו נאים, אחוים ומוכתרים במדת התפארת...

גם בנוגע לחינוך כשחיי האדם מלאים הוד תורה והדר מצוה, יתחבכו גם על בני ביתו חיי התורה וקיום המצוות ויתחנכו לכך. ומכלל זה הוא שנכבד ונענג את השבתות בשמחה ובשירה ובזמרה, ולהשתדל שעשייתנו את המצוות תהא בהתרוממות הרוח ובשמחת נפש, כי בזה תהיה השפעה גדולה ונאצלת עליהם, בראותם חיים מלאים הוד והדר כראוי. רק כשעושה את המצוות בנוי ובהדר המושכים את הנפש יוכל להגיע

¹ עריכת הגליון והלימוד בו לקיים מצות בוראי יתברך ולעילוי נשמות הורי היקרים אודים מוצלים מאש, אבי מורי ר' מנחם אהרן ב"ר טוביה ז"ל, אמי חוה בת יהודה ז"ל. חותני הרב מנחם ב"ר יצחק (חבה) אשתו זהבה בת ר' אליהו, בנם משה יצחק ז"ל. יחזקאל ב"ר אפרים שמואל ז"ל ואשתו פייגא סוסה בת ר' יעקב זאב ז"ל אודים מוצלים מאש שלא זכו לזשי"ק. הרב חיים קלמן ב"ר נתן נטע שלג זצ"ל נפטר ללא זשי"ק.

לרפואת יעקב בן גלדיס כותן, נחשון יעקב בן ידידה אירית, בתושח"י.
לעילוי נשמות הקדוש לוי יצחק ב"ר שלמה (פש) הי"ד, שלום דוד הלוי ב"ר צבי (גרנט), הרב משה חיים בן הרב פישל זצ"ל (דימנטמן)

מו"ר הרב שמואל בנימין ב"ר יהושע (הרלינג) זצ"ל הי"ד נהרג בכ' בתשרי תשס"א אושפיזין דיוסף הצדיק.

להתרוממות הרוח ושמהת הנפש, ואז תתקדש המצוה עליו ועל כל סביבתו ויתברר כבוד שמים. עכ"ל הרב אברהם יצחק בלז² זצ"ל הי"ד.

מצות הישיבה בסוכה ללמדנו שמירת היראה מתוך גדלות והגבהה

הרב מאיר לייב פריי³ זצ"ל הי"ד בספרו **שבט מישור** מבאר מטרת הישיבה בסוכה כדי לשמור על הנפש ברוממותה וזלז"ק בדרוש לסוכות:

...למה ציוה ה' יתברך לישיב בסוכה סמוך ליום כפורים דוקא? וי"ל הכוונה כתיב (ויקרא כ"ג מ"ג) לְמַעַן יֵדְעוּ דִּרְתִּיכֶם כִּי בַסֹּכֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, ואמרו רז"ל דסוכות אלו ענני כבוד היו שהקיפום מכל רוח ומלמעלה ומלמטה הנה העננים הללו לא היו נצרכים להם כל כך כי כאשר עשו את העגל, נסתלקו עד שהתחילו לבנות. חמשכן, הרי שהיו יכולים להיות בלעדיו ולפיכך ענני כבוד שמים, להורות שהיו רק לכבודן של ישראל, כי דבר יקר וחשוב כמו אבני הפז וזמירות דרך בני אדם לנותן כלי בתוך כלי, כמו"כ ישראל מחמת חביבותם אצל ה' יתברך הסביבם והקיפם בעננים.

² הרב אברהם יצחק בלז (תר"ץ-כ' בתמוז תש"א) גדל תחת אביו הגדול הרב יוסף יהודה לייב בישיבת טלו אותה הקים סבו הרב אליעזר גורדון זצ"ל. בהיותו צעיר לימים כבן שלשים, נתמנה לצד אביו בתפקיד ראש הישיבה. לאחר פטירת אביו בתר"ץ, נתמנה לראשות הישיבה וכן לרבה של טלו. אחיו הבכור הרב זלמן ששימש כמנהלה הרוחני של הישיבה ומו"צ בעיר, מיד לאחר הליית אביהם הודיע על ויתורו לתפקיד רב העיר כדי שאחיו הצעיר הרב אברהם יצחק ששימש בראשות הישיבה, יכהן בתפקידו זה וכן ישמש כרבה של העיר (דבר שהיה מקובל באותה תקופה, שראש הישיבה הוא גם רב העיר).

מעמד מסירת השעורים היה רב רושם בו עמדו מאות תלמידים מסביבו כחצי גורן עגולה, הרב פתח ביסוד הדברים ואז התלקחה ריתחא דאורייתא, הרב שיתף את תלמידיו בסוגיה, התיחס לכל תלמיד והערותיו, ביניהם מהמבוגרים היו בקיאים בש"ס כולו!

בשבת בזמן בין הערביים היה מזמין לביתו את בני השעורים הגבוהים, כששים בחורים ישבו לפניו ומזמרים זמירות של 'רעוא דרעווי' והתלמידים היו שואלים שאלות בעניני הפרשה, הרב הקשיב להם וכשסיימו השתררה דממה והרב החל לשאת דברים נעלים ומרוממים שלא נראו קשורים לשאלות שהועלו, אך במהלך השיחה קיבל כל אחד מענה לשאלתו, והארה למה שהיה זקוק לו. הכל פרח ושגשג עד שבאה רוח הסערה המחרידה ומחריבה לעולם – השואה. בעש"ק פרשת קרח ב' בתמוז הגיעו המרצחים לבית הרב הוציאוהו עם כל משפחתו לרחבת השוק של טלו, שם רוכזו יהודי העיירה. הרב הסתובב בין אנשי קהלתו ועודדם לשוב בתשובה שלימה ולמסור נפשם על קדושת ה'. כל הקהל אמרו 'יודי' מילה במילה וכמתואר עפ"י עדי ראייה: הפחד סר מלבבות כולם כי נתרוממו לעולם אחר, גבוה מכל הסובב אותם. אף הגרמנים נשתתקו והביטו בהשתאות על גבורי הרוח, שוב נפגשו באמת הנצחית שבעים ה' וחזו ברוחו הכבירה ובנשמת העליונה. בסופו של המעמד הנשים שולחו לביתם, והרב גם שוחרר אך רצה להשאר עם עדתו. שלשה שבועות הוחזקו בצריף ביער סמוך לטלו. ביום שלישי כ' בתמוז תש"א טרם צאתם לדרך האחרונה, ביקש מבתו (לימים הרבנית חיה אוזבנד בארה"ב) שתקרא לפניו מהלכות קדושת ה' ברמבם. לאחר מכן הוצאו להריגה כולם, אשתו וילדיו נרצחו מאוחר יותר. אחיו הרב אליהו מאיר שהיגר לארה"ב המשיך להבעיר את אש הקודש של טלו במדינה זו. הרב מרדכי גיפטר זצ"ל היה אחד מגדולי תלמידיו.

³ הרב מאיר לייב פריי (תרל"ח – כ"ו בסיון תש"ד) נולד בסרדהלי (הונגריה) לאביו ר' יצחק צבי שהיה חתנו של הכתב סופר הרב אברהם שמואל בנימין סופר. בבית זה נתאחדו תורה וגדולה במקום אחד. נשלח ללמוד בישיבת הרה"ג הרב מרדכי וינקלר הלבושי מרדכי שקירבו אליו מאוד מכיוון שראה את יכולתו. אותו זמן לקח הרב מרדכי וינקלר את הרב יוסף צבי דושינסקי זצ"ל לחתן לבתו, שלימים נעשה רבה של ירושלים, ונקשרו קשרי ידידות בינו לבין הרב מאיר לייב פריי. משם המשיך ללמוד בישיבת השבט סופר (בנו של הכתב סופר) שעטרהו בסמיכת חכמים. רבו הקודם הרב מרדכי וינקלר גם סמך ידו עליו. אותה תקופה הציעו לו את בתו של הרב ישעיהו ערנפלד (הביא מדבריו לעיל במאמר) מרת מירל. הוא עבר להתגורר בעיר שוראני וכשנפטר חותנו שהיה רבה של העיר, נתמנה תחתיו. לאחר שנים למרות שהוצעו לו רבנות בערים חשובות כמו אוהעל וגרוסורדיין סירב, ונשאר במקומו ובישיבתו שהקים בשוראני. הרבה לדבר על לב תלמידיו להחדיר בתוכם אמונה תמימה וטהורה, יראת שמים אמיתית יחד עם התמדה בלמוד תוך שמירת סדרי הישיבה, מעוטרת עם התנהגות נאותה של נמוסים ודרך ארץ עם חבריו.

בכל בוקר היה אומר ברכות השחר בקולות וברקים בהתלהבות עצומה והיו אנשים רגילים לבוא ולהקשיב לברכות התורה שלו. היה טובל מידי יום במקוה פרטי בביתו שבמשך שנים לא ידעו על כך דבר. מכל קצוות תבל נשלחו אליו בקשות עם שמות להתפלל עליהם, כך התברר רק לאחר פטירת הרבנית כאשר נעשה סדר בספריו נמצאו המכתבים הללו. דודו הרב שמעון סופר מערלוי זצ"ל אמר שכוח התורה שלו גדול בשמים, וברכותיו עושות רושם. בשנת תרצ"ח החליט לעלות לארץ ישראל וקיבל אישור עליה, פטירתה של אשתו לאחר זמן קצר של מחלה, עיכב תכניתו ולאחר שהחל להתאושש משברו האישי, כוסו שמי אירופה בענני שחור של המלחמה, והוא החליט להשאר עם בני עדתו. בעצומם של שנות השואה בתש"ג הדפיס את ספרו זה **שבט מישור** דרשות על התורה ומועדים, גרגרים מועטים מדברי הלכה, הם ששרדו מחידושי סוגיות רבים שלו וכן מקובץ תשובות שעלו בלהבות עם מחברם. מתוך ששת ילדיו (בנים) נותרו שלשה, השלשה האחרים עלו בסערה השמימה יחד עם אביהם.

אקדים דברי מו"ח...הרב ישעיהו ערנפלד זיע"א על המדרש (תנחומא שמות) שכפתה בת שבע את שלמה בנה על העמוד ומייסרתו. דהכוונה אם יקרה לאדם חשוב ורם המעלה שנכשל באיזו עבירה, יספיק לעוררו ולהראות באצבע על ערכו ומעלתו וע"י זה יתנחם על רעתו ויתאמץ להטיב דרכו. והנה שלמה המלך שהיה חכם מכל אדם ומלך בישראל ואם היו צריכים להוכיחו, היה די להראות על מדרגתו הגדולה ובוזה לבד כבר הוכח ונתיסר. וזה שאמר שכפתה בת שבע את שלמה על העמוד, כלומר הזכירה לו את עמדתו הגבוהה והנכבדה כי גדול הוא ליהודים, ובוזה עצמו יסרתו.

וזה שאמר שכפתה בת שבע את שלמה על העמוד, כלומר הזכירה לו את עמדתו והנכבדה כי גדול הוא ליהודים, ובוזה עצמו יסרתו. [ע"כ מהרב ישעיהו ערנפלד]. הנה ההוראה באצבע על מעמדו הרם, לא תועיל רק קודם שיחטא, כדי שלא יחטא ואף לאחר כך כל זמן שלא נשרשה והורגל בחטא ונקל לו עדיין לפרוש ממנו, מה שאין כן אחר שכבר הורגל ונשרש בו לא תועיל עוד הזכרת מדרגתו. ולכן צוה ה' יתברך לישיב בסוכה סמוך ליום הכפורים דוקא כי ביום הכפורים הזרנו בתשובה ונטהרנו מכל העוונות וע"י ישיבתנו בסוכה נזכור חשיבותנו ומעלתנו שהקיף ה' יתברך אותנו בענני כבוד, וע"י זה נמנע מלחטוא ולכן החודש השביעי הזה דוקא שנפשונו מטהרה מספיקה לנו ישיבתנו בסוכה שלא נתפתה לעצת היצר הרע...עכ"ל הרב מאיר לייב פרייז זצ"ל הי"ד.

ענין האושפיזין

ואמר רבי אבא, פתיב בסכות תשבו שבעת ימים, ולבתר ישובו בסכות. בקדמיתא תשבו, ולבתר ישובו. אלא, קדמיתא לאושפיזין. תננינא, לבני עקמא⁴. (זהר ח"ג אמור ק"ג ע"ב)

ביאור עפ"י המתוק מדבש: בתחילה כתיב בסכות תשבו, ואח"כ כל האזרח בישראל ישבו בסכות. ויש לשאול למה תחילה כתוב 'תשבו' בלשון נוכח ואח"כ 'ישבו' בלשון נסתר, ומשיב אלא הראשון הוא להאזרחים העליונים, השני הוא לבני העוה"ז כלומר לבני ישראל. (ראה המשך דברי זהר וביאורם בהערות).

בספר מאיר עיני חכמים החדש (ח"ג עמ' רנ"א) בחלק קדשי יחזקאל לסוכות כותב הרב יחזקאל הלוי האלשטוק זצ"ל הי"ד בנו של הרב מאיר יחיאל הלוי האלשטוק⁵ זצוק"ל אדמו"ר מאוסטרובוצא בביאור דברי הזהר האלו וזלה"ק:

...עוד יש לבאר באופן אחר דברי הזה"ק הנ"ל... דהנה כתיב (ויקרא כ"ג מ"ב) פליחאזרח פישאל ישובו בסכות, דרצון ה' יתברך היה דכל נשמות ישראל אפילו הפחותים שבהם יהיה לו כסיפת הנפש ליתב בצילא דמהימנותא ולהמשיך עליהם נועם עליון מצות סוכה, ולכך צויה לעשות הסוכה מפסולת גורן ויקב, דהתבואה בעצמה רמז הוא להקדושים אשר בארץ המה, כמו דכתיב (ירמיהו ב' ג') קדש ישראל ליקק ראשית תבואתה, והשפלים שבהם נקראים 'פסולת גורן ויקב' ומאין יבוא התשוקה להפחותים ההם לישיב בצילא דמהימנותא עילאה? לזה צויה ה' יתברך מצות סוכה ונתן ציווי להשבעה רועים אושפיזי עילאי לבוא מעולם העליון אל הסוכה, וכשהאבות יבואו אל הסוכה טבע הבן לשאוף ולכסוף להיות אצל אביו ולשבת עמו בצלתא דאב, וזהו ענין האושפיזין.

⁴ המשך דברי הזה"ק הם המקור להזמנת האושפיזין, לכן אציגם לפניכם: קדמיתא לאושפיזי, פי הא דרב המנונא סבא, פד הוה עייל לסוכה הוה חדי, וקאים על פתחא דסוכה מלגא, ואמר נזמן לאושפיזין. מסדר פתורא, וקאים על רגלוהי, ומברך, ואמר בסכות תשבו שבעת ימים. תיבו אושפיזין עלאין, תיבו. תיבו אושפיזי מהימנותא, תיבו. ארים ידוי, וחד, ואמר זכאה חולקנא, זכאה חולקיהון דישאל, דכתיב, כי חלק יי' עמו וגו', והוה יתיב.

ביאור עפ"י המתוק מדבש: הראשון הוא להאזרחים העליונים, כמו שהיה מנהגו של רב המנונא סבא, כשהיה נכנס לסוכה היה שמת, כי ע"י שמחת לבב יכולים להראות פנים מאירות אל האושפיזין, והיה עומד על פתח הסוכה מבפנים, ואמר נזמין את האזרחים וכו'.

⁵ האדמו"ר מאוסטרובוצה הרב מאיר יחיאל הלוי האלשטוק זצוק"ל מגדולי וחשובי האדמורים בפולין לפני השואה. היו לו שני ילדים. בנו הרב יחזקאל זצ"ל הי"ד נספה עם כל משפחתו בלי להשאיר זכר (דברי תורה ממנו נחרטו בספר מאיר עיני חכמים של אביו בתוספת מיוחדת בשם: קדשי יחזקאל (מהדורה חדשה ג"ח תשע"ט-תשפ"א). בתו היחידה מרת חוה שנשאה לרב דוד סילמן זצ"ל שנפטר בדמי ימיו בתרפ"ב. ילדיה נספו בשואה. נצר ממשפחה זו המשיך לבלב ולקיים זכר למשפחה עם עלותו לארץ ישראל לפני השואה של בנה רבי יחיאל סילמן. תולדותיו נכתבו בספר אספקלריה המאירה (תשע"ט).

וממילא ע"י זה פליהאזרח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בְּסִבְתָּהּ. וזה הפירוש 'קדמאה לאושפיוז, תניינא לבני עלמא' היינו שע"י האושפיוז יבואו כל ישראל לישב בסוכה, ולכן שיעור הסוכה הוא כדי להחזיק ראשו ורובו ושולחנו (סוכה ב' ע"ב) כי עיקר שאיפת הבן להיות סמוך על שולחן אביו, וכשרואין את אבותם יושבים מסביב שולחן הסוכה כולם באים לשבת בצילא דמהימנותא ונתעלה גם הפסולת של גורן ויקב בהתקשרות עם קדושת הסוכה. עכ"ל הרב יחזקאל האלשטון זצ"ל הי"ד.

כונות פשטיות מוסריות בכווני נענוע הלולב

האדמו"ר מקאליב הרב מנחם מנדל טאוב⁶ זצ"ל בספרו קול מנחם (ח"ו מהדורה ג') כותב במאמרי סוכות וזלה"ק: אמרתי בס"ד בדרך אפשר כוונות פשטיות על ענין הנענועים ממה שחנני ה', ויה"ר שיתקבלו הדברים למעלה לנחת לפניו יתברך.

דרום – זה חכמה, הרוצה להחכים ידרים וְהִתְקַבְּלָה מִאֵין תִּמְצָא (איוב כ"ח י"ב), אֵין זה סוד מסירות נפש, ששם עצמו לאין ממש, בחינת אפילו נוטל את נפשו, ולכן צריך לכוון בנענועי דרום להגיע לחכמה.

צפון – לכוון לזכות למחשבות טהורות, שהוא החלק הצפון באדם והטמון שבאדם, וגם יתפלל על הגזירות רעות שמקורם בצפון שיתבטלו מעלינו ויחולו על ראשי שונאינו ומקטרגינו, ועל המשיח שעודנו מכוסה וצפון שיתגלה עלינו במהרה דידן.

מזרח – זה יעקב כמו שנאמר ויזרח לו השמש. בית המקדש המקוה נגד יעקב אבינו ע"ה, ועלינו להתפלל שיזרח לנו השמש שמשו של יעקב, שיבנה בית המקדש במהרה⁷.

מעלה – לחבר עצמו למעלה ששם הוא המקור והשרש, משם נשמתו הוצבה, וכמובא בספרים הקדושים שהאדם הוא בחינת אילן הפוך ששרשיו תקועים למעלה וענפיו ובדיו משתרעים למטה, וכמו"כ לבקש מלפניו יתברך על האיתערותא דלעילא, ועל הסייעתא דשמיא, שתגיע אליו מלמעלה. בחינת 'ישלח עזרך מוקדש'.

מטה – עברנו את השלב של 'שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ' בטננו, עלינו לדעת שהגיע הזמן של 'מקימו מעפר דל מאשפות ירים אביון' ועלינו להיות ראויים ומוכנים לכך, ואז תבוא החתימה של הגאולה שנקרא 'עפר ואפר' [וַיֵּעַן אֲבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲהִינֵנָה הַיּוֹלֵלִתִי לְדָבָר... וְאַנְכִי עֶפֶר וְאַפֶּר (בראשית י"ח כ"ז)].

⁶ האדמו"ר מקאליב הרב מנחם מנדל טאוב זצ"ל (תרפ"ד-כ"ג בניסן תשע"ט). אביו הרב יהודה יחיאל היה האדמו"ר החמישי בשושלת קאליב (עיירה בטרנסילוניה סמיכות להונגריה). בתקופת השואה גורש למחנה ההשמדה אושוץ שם עבר את שיא התופת בהיותו נתון בביתן הנסויים הרפואיים הנוראים של ה'רופא' השטני. (בד"כ גם בסיוורים במחנה ההשמדה לא ניתן להכנס לשם). לאחר השואה הגיע לשבדיה שם התאחד עם אשתו ומשם לארה"ב. בתשכ"ג הקים את קרית קאליב בישראל בראשון לציון, עלה ארצה ובתשכ"ו קבע מושבו בה. במשך חייו עבר בארץ בכמה מקומות, ביניהם הקים מוסדות בבני ברק, ובאחרונה בירושלים בשכון חב"ד עד להסתלקותו. כתוצאה מהענויים שעבר במחנה ההשמדה, לא יכל להביא תולדות לעולם. עם זאת השקיע כל חייו להקמת זכרון לקדושי השואה, והמפורסם שבהם הקמת מפעל 'בר בי רב דחד יומא' בו מתכנסים ללימוד ביום אחד אנשים העוסקים לפרנסתם במשך הזמן, התחיל משנת תשל"ב. כמו"כ יזם עריכת אנציקלופדיה 'שמע ישראל' לזכר השואה. מפעל נוסף שלו אמירת שמע ישראל בכנוסים גדולים אותם קיים. זאת לאחר שבימי השואה כשבאחת מהפעמים הרבות בהן היה על סף מות כפשוטו התכוון לומר 'שמע ישראל' ואז אמר בתפלה-קבלה לקב"ה: אם ישאר בחיים ידאג שלא רק הוא יהודי אחד יאמר 'שמע ישראל' אלא ידאג ויעסוק שיהודים רבים ככל האפשר יאמרו בקול 'שמע ישראל'.

ספרים הנושאים את השם קול מנחם, על התורה, וכן שו"ת ביאורים לתהלים ועוד. ההקדמות הנפלאות מעטרות את ספריו הביאו לכך שהוציאו 'ספר ההקדמות' כספר בפני עצמו.

⁷ ונראה לחזק דבריו עפ"י הכתוב (מלכים א' ו' ד') וַיַּעַשׂ לְבַיִת חָלוֹנִי שְׁקָפִים אֲטָמִים. פירש רש"י שקופים אטומים - רבותינו פירשו שקופים לשון ראייה ופתיחה והשקפה פתוחים מבחוץ ואטומים מבפנים קצרים מבפנים שלא כדרך שאר חלונות אחרות העשויות למאור להראות שאינו צריך לאורה. ויקרא רבה (אמור ל"א ז') א"ר חנינא חלונות היו לבית המקדש ומהם היתה אורה יוצא לעולם שנאמר ויעש לבית חלוני שקופים אטומים שקופות אטומות היו מקטינות מבפנים ומרחיבות מבחוץ כדי להוציא אורה לעולם.

מערב – אחרי שעברנו כל ההכנות הנ"ל, תתגלה אז מלכותו יתברך ויבקע כשחר אור השכינה הנמצאת במערב, ויקוים אז **כִּי־בָחַר ה' בְּצִיּוֹן אֱלֹהֵינוּ לְמוֹשָׁב לָו** (תהלים קל"ב י"ג). עכ"ל הרב **מנחם מנדל טאוב** זצ"ל.

ניסוך המים מראה מעלתם של ישראל

הרב יהודה פגל הלוי רוזנר⁸ זצ"ל הי"ד בספרו **דרשות רבינו בעל האמרי האמרי יהודה** (דרוש לסוכות שנת ת"ש) כתב וזלה"ק:

...יובן ענין שמחת בית השואבה מדוע דוקא בשאיבת מים ונסוך המים גדלה השמחה כל כל, והלא אמרו חכמינו ז"ל (ברכות ל"ה ע"א) איזה דבר המשמח אלקים ואנשים, זה היין, ואין אומרים שירה אלא על היין, וכתוב יין ישמח לבב אנוש...ואם כי בפשיטות יובן שכל קרבן ומתנה שיתן יש לו חשיבות או מצד הדבר בעצמו אם הוא יקר הערך, ולפעמים אף כי המתנה הוא דבר קטן יש לו חשיבות מצד הנותן שבא מאדם חשוב, או מצד המקבל כי זה דבר גדול וחשוב מאוד, שמקבל הקב"ה מישראל נסוך המים הגם שהוא מצד עצמו פחות הערך כי מצויה בכל מקום בחינם, זה מראה חשיבות ישראל וגודל ערכם בעיני ה'.

הטעם לשינוי הסדר בין התורה למשנה בדיני ארבעת המינים

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ־עֵבֶת וְעַרְבֵי־נָחַל (ויקרא כ"ג מ')

מבאר בספר זכר חיים לרב חיים יהודה מאיר הגר⁹ זצ"ל במאמר לסוכות וזלה"ק:

בטור או"ח תרמ"ה הביא הפסוק, ושוב כתב והנני מפרש אותה על סדר המשנה¹⁰.

והנה אף שפשיטות כוונת הטור הוא לפרש למה שינה מלשון הקרא [ראה בהערה], המשנה גופא למה שינתה מלשון הקרא. ויש לומר בהקדם מה שאמרו בספרים הקדושים, עיין בדברי כבוד קדושת זקני הצמח צדיק בפרשת ויחי ובשם הרי"מ פרשת נשא שבאמת מדין תורה האדם צריך להיות קודם בבחינת 'סור מרע' ואח"כ 'עשה טוב' כי אם אינו בבחינת סור מרע, יש ח"ו ניקה להחיצונים מהמצוות ומעשים טובים שעושה, כיוון שנפשו עדיין לא מטהרה. ומוסיף זקני שז"ל שזה אמור בדורות הראשונים אבל בדורות שלאחר מכן אם ירצה האדם להמתין שלא להיות עשה טוב, עד שיהיה קודם בבחינת סור מרע, אזי יכלה ימיו ושנותיו ולא יעשה מצוה כי מי יאמר 'זכיתי לבי'. לכן מן הנכון שיהא שיהא עשה טוב קודם, ובעשיית מצוות יקבל עליו תשובה באמת על מעשיו הקודמים שלא ישוב עוד לכסלה, ואם כן ע"י העשה טוב זוכה להיות בחינת סור מרע גם כן יעויין שם.

והנה נודע שהראשי תיבות של לול"ב הם ו'טהר ל'בנו ל'עבדך ב'אמת, שמשמעו להכיר ולהתבונן בגדלות הבורא יתברך שמו. ואתר"ג נטריקון א"ל ת'בואני ר'גל ג'אזה (תהלים ל"ז י"ב) שמשמעו להתבונן ולהכיר

⁸ הרב יהודה סג"ל רוזנר מסעקלהיד שברומניה (תרל"ז-ו' בסיון שבועות תש"ד) נכד של הרב דוד דייטש בעהמ"ח אהל דוד. אביו הרב מאיר יששכר בער זצ"ל שהיה גדול בתורה ביראה ובמעשים טובים גדלו גם בתורה בשנותיו הראשונות. בהיותו כבן י"ד שנים אמר שיעור לפני תלמידים בשיבה. היה מפליג במעלת המחדש חידושים בתורה. היה מתפלל בכסופין וגעועין כתנוק המתחטא לפני אביו. ביחוד ארך אצלו זמן קריאת שמע. ספירת העומר וברכתה, היה אומר בקול שאגה. ממקום מושבו בעיר סעקלהיד הריץ תשובות לשאלות שנשאל. בניו של הדברי חיים מצאנו זי"ע פארוהו ושבחוהו עד למאוד (האדמו"רים האחים הרב שלום אליעזר מראצפערט, ורבי ישעיהל'ה מטעשחוב, שנים זכר צדיקים לברכה הי"ד). נרצח עם אשתו ושבעת בניו, הי"ד. תשוח"ח לרב צבי פישר שליט"א שבזכותו הגיע אליי עותק של ספר לא מצוי זה, שממנו נערך המאמר לעיל.

⁹ הרב חיים יהודה מאיר הגר זצ"ל הקים ביתו עם אחות של הרב אברהם חיים ריינמאן זצ"ל הי"ד מרת רייצא הרב הגר היה בנו של השארית מנחם אב"ד ווישווא ונכדו של האהבת ישראל מוויזניץ זצוק"ל. שרד את השואה ממחנות ההשמדה ולאחריה פגש את אשתו, נסעו לארה"ב ובתשי"ח עלו לארץ ישראל. למרות הפצרות החסידים שיטול כתר אדמורות סירב כל חייו. היה אחיין של אדמורי וויזניץ האמרי חיים ואחיו המקור ברוך. ביי"א באייר תשכ"ט נסתלק לבית עולמו באותו יום של זקינו ר' נפתלי מרופשיץ זצוק"ל. הם לא זכו להקים דורות המשך, רק דברי תורתו שהוצאו לאור לאחר פטירתו הם זכרונם.

¹⁰ במסכת סוכה שני הפרקים הראשונים עוסקים בדיני הסוכה בנייתה ושיבתה, הפרק השלישי עוסק בארבעת המינים ופותח לולב הגזול, רק במשנה ז' מתחילה לעסוק בדיני האתרוג. ואילו בתורה הראשון שמוזכר זה האתרוג, על כך כתב הטור דבריו, והמחבר לפנינו מבאר זאת על דרך דרוש מוסר בעבודת ה'.

בשפלות עצמו. ולכן התורה הקדושה מתחלת באתר"ג הרומז לסור מרע שהוא המובחר לעשות הטוב רק אחרי שהיה סר מרע, וידע מקודם שפלות עצמו. לא כן חכמינו ז"ל אמרו לנו שאי אפשר לחכות עם קיום כל התורה כולה עד שנגיע למדריגה הנ"ל להסיר הרע ומי יאמר 'זכיתי לבי', ועלינו דוקא להתחיל בעשה טוב שהוא הלול"ב המרומז לגדלות הבורא והרצון לעשה טוב כנ"ל שהוא ראשי תיבות ו'טהר ל'בנו ל'עבדך ב'אמת.

ואפשר שמפני טעם זה תקנו חכמינו ז"ל גם הברכה על הלולב דייקא, לרמז כי אדרבא ע"י עשיית הטוב באמת נזכה לבוא לשאר המינים הרומזים על סור מרע ויהיו טובים השנים מן האחד. עכ"ל הרב חיים יהודה מאיר זצ"ל.